

Европейските правни инструменти и влиянието им върху правната система в България

Марта Божикова

Правото на ЕС:

- Автономен правопорядък, състоящ се от йерархично организирани правни норми, интегрирани в правните системи на държавите – членки
- Върховенство над правото на държавите-членки
- Непосредствено приложимо във всяка държава членка

Йерархия на общностните норми:

1. Първично право и общи принципи на правото. Първичното право обхваща договорите за създаване на ЕО и ЕС, както и всички изменящи ги договори.
2. Международни договори, сключени от Общността
3. Производно (вторично) право:
  - Прието на основата на първичен източник;
  - Включва всички актове, приемани от институциите на ЕС при упражняването на техните компетенции в рамките на Учредителните договори;
  - Видове актове: регламенти, директиви, решения, препоръки, становища и всякакви други нетипични правни актове

Регламентът:

- „Регламентът е акт с общо приложение. Той е задължителен в своята цялост и се прилага пряко във всички държави-членки.” (Чл. 288, ал. 2 ДФЕС)
- Основни характеристики
  - Абстрактен нормативен акт – няма конкретни адресати и съдържа норми с общ характер
  - Неадресиран акт
  - Задължителен във всички свои елементи
  - Непосредствено приложим и с директен ефект

Регламентът - задължителен във всички свои елементи:

Една ДЧ е длъжна:

- да прилага регламента в неговата цялост – срещаните обективни или субективни вътрешни трудности не са основание за неприлагане; един регламент не може да бъде изменян или допълван с вътрешен акт;
- да остави неприложена всяка национална норма, която му противоречи;
- да се въздържа от действия, които могат да препятстват действието на акта или дори само да създадат съмнение относно неговото действие (задължителност);
- да санкционира всяко нарушение (неприлагане);
- да осигури изпълнението на регламента – приемайки в разумен срок необходимите правни, административни или бюджетни мерки.

Директивата:

- *„Директивата е акт, който обвързва по отношение на постигането на даден резултат от държавите-членки, до която е адресиран, като оставя на националните власти свобода при избора на формата и средствата за постигане на този резултат.”* (Чл. 288, ал. 3 ДФЕС)
- Основни характеристики:
  - Нормативен акт, задължителен за своите адресати
  - Правно обвързващ акт
  - Адресиран акт – адресат може да бъде само ДЧ
  - Обвързва по отношение на резултата
  - Дължимият резултат трябва да бъде постигнат в рамките на посочения в директивата срок
  - Възможност за проявяване на вертикален директен ефект

Транспониране на директивата:

- Транспонирането представлява съвкупност от мерки – законодателни, административни и други, които една ДЧ трябва да приеме като необходими за постигането на резултата, предписан от една директива, и в срока, определен от нея;
- Мерките по транспониране са правни мерки. По форма и съдържание те могат да бъдат:
  - Законодателни: приемане на изцяло нов закон, изменение или отменяне на действащ закон;
  - Подзаконови (административни) – приемане, изменение или отменяне на действащи подзаконови нормативни актове от всякакъв ранг;
  - Организационни (също административни) – създаване, закриване или преобразуване на държавна структура (орган), обучаване на администрацията и т.н.;
  - Бюджетни (законодателни или административни) – предвиждане на бюджетни средства за създаването на нов орган или разширяването на дейността на съществуващ орган, възнаграждения, закупуване на техника, материали и др.

Обобщени изисквания към мерките по транспонирането, изведени от практиката на Съда:

1. Националните мерки трябва да имат правнообвързващ характер и да носят стабилност;
2. Трябва да бъдат достатъчно добре популяризирани, за да се гарантира прозрачност на транспонирането;
3. Частните лица трябва да могат да се позовават на тях пред съд – и националните съдилища да гарантират тяхното зачитане;
4. Частните лица трябва да разполагат и с процесуални средства за позоваване на приетите национални разпоредби и респ. да искат проверка на тяхното съответствие с директивата и с цялото Общностно право;
5. Националните мерки трябва да бъдат приети в срок;
6. ДЧ е свободна да прецени кога и как в рамките на срока да вземе мерките. Държавите не могат и да транспонират една директива на етапи.

Директният ефект на нормите на директивата:

- Плод на практиката на Съда на ЕО
- Активирането на директния ефект става:
  - само в случай на неизпълнение на директивата от държавата-членка, която е неин адресат;
  - само след изтичането на срока за изпълнение на директивата, предвиден в самата нея;
  - само пред национален съдия, сезиран с иск за приложение на норма на неизпълнена директива;
  - само ако съответната норма отговаря на всички изисквания за директен ефект;
  - и само по отношение на държавата, която не е транспонирала съответната директива.
- Решението на националния съд не осъжда държавата да предприеме дължимите мерки. Ако нормата отговаря на изискванията за директен ефект, съдът присъжда на ищеца правата, които той би черпил от национална правна норма, ако директивата беше транспонирана.

Решението:

- *„Решението е задължително в своята цялост. Когато решението посочва адресати, то е задължително само за тях.“* (Чл. 288, ал. 4 ДФЕС)
- Основни характеристики:
  - Индивидуален акт, задължителен във всички свои елементи
  - Конкретно посочени адресати - само частни лица или ДЧ
  - Решението се изпраща на неговия адресат и влиза в сила от момента на получаването му
  - Срещу решенията не е възможно възражение за незаконосъобразност след изтичането на срока за атакуване по чл. 263 [230] ДФЕС

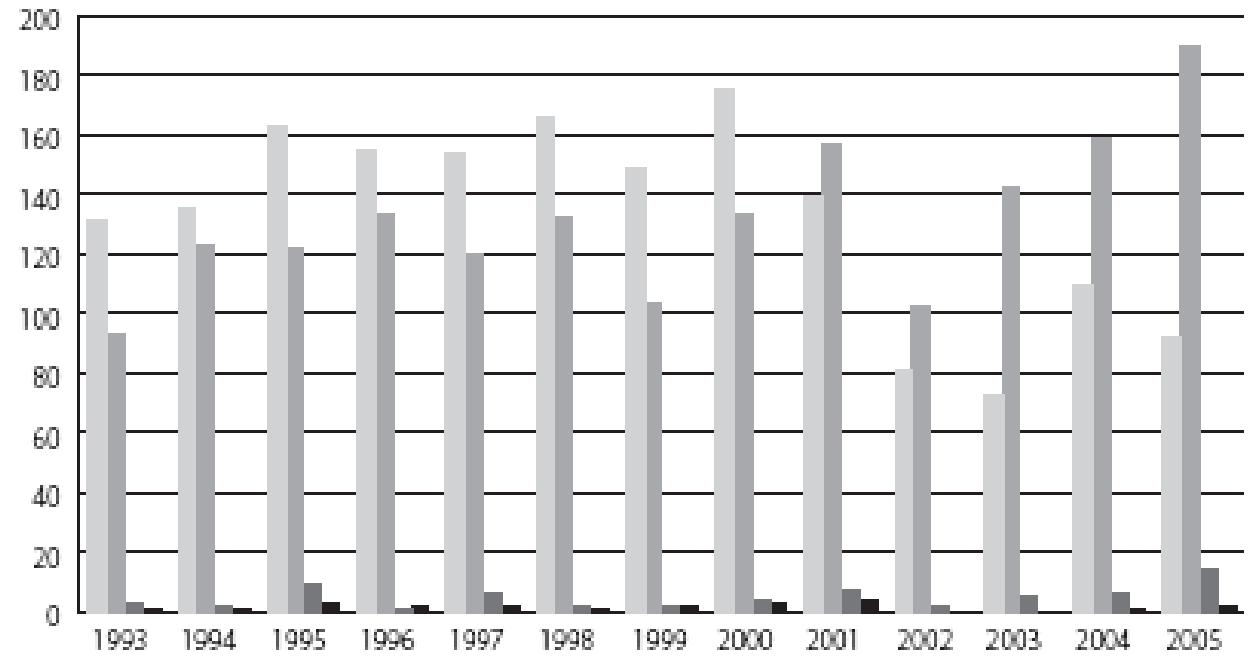
Препоръки и становища:

- „Препоръките и становищата нямат задължителен характер.” (Чл. 288, ал. 5 ДФЕС)
- Основни характеристики:
  - Без правна сила (формално). Но според практиката на Съда “националните съдии са длъжни да имат пред вид препоръките при преценката на националните норми“
  - Инструменти, които позволяват постигането на определени резултати в случаите, когато институциите нямат предоставени компетенции или когато са ги упражнили по предвидения начин, но считат за необходимо да направят нещо допълнително, което не може или не е необходимо да се облича в правни норми.

Нетипични актове:

- Актове, които не попадат в изброяването по чл. 288. Техните цели са различни:
  - в едни случаи позволяват на институциите да изразят мнение или желание по определен въпрос (*декларации, заключения, резолюции...*),
  - в други случаи обявяват, предхождат или подготвят приемането на задължителен акт (*заключения на Европейския съвет, програми...*);
  - могат да внасят уточнения или институционни подобрения по въпроси, които няма как да бъдат уредени детайлно в УД, например относно условията за сътрудничество между институциите (*междуинституционни споразумения, общи декларации*)”

- Източник на несигурност в правната система, но с голямо политическо значение.

Consultation documents and reports of the Commission (1993-2005)

Reports	131	135	164	155	154	166	148	175	139	81	73	110	92
Communications	93	123	122	133	120	132	103	133	157	102	142	159	189
Green Papers	3	2	9	1	6	2	2	4	7	2	5	6	14
White Papers	1	1	3	2	2	1	2	3	4	0	0	1	2